

ב"כוכב הלכת של סמלר" אומר סול בלו כי מצבור השנאה הגדול ביותר נמצא אצל מעמד הפועלים. אני סומך את שתי ידי על אמירה פשוטה זאת.

בעבודתי על תמונת הפועלים אין לי שום זהות מעמדית-אידיאולוגית עם מעמד הפועלים; אני רואה בעשייה את שיאה של הפעילות האנושית. אין שום חיבור בין העושים לעשייה - כמו שאני רואה את יצירת האמנות כחשובה לאין ערוך מעושייה. הפונקציה של העשייה האנושית איננה בידי העושים. אמנם בימינו לקחו כל מיני השקפות עולם פטרונות על עשייה זאת - כאילו היא באה לשרת את האדם. לא כך הדבר; האדם אין לו בחירה של אי-עשייה, כשם שאין לו בחירה לגבי הנשימה ומחזור הדם. אולם ההרגשה שניתנה לו, כאילו הבחירה בידו, שהוא שבחר בעבודה זאת או אחרת על פי החלטה אישית, היא המביאה בסופו של דבר לשנאת העבודה - וזה מקור "מצבור השנאה של מעמד הפועלים". האדם בימינו אינו אוהב את עבודתו ורואה בה הכרח ועונש; כל דבר הנכפה על האדם מפתח בו שנאה. האידיאולוגיה ההומניסטית, ההופכת את האדם העובד למכשיר, לממלא פונקציה חברתית, הקובעת את מתן שכרו על פי מידת יכולתו למלא פונקציה זאת, יש בה עלבון להרגשת יכולת הבחירה (המדומה) שלו. אני מזדהה לחלוטין עם ביקורתו של נתן זך ומנסה להבהיר מעט את ראייתי לכמה אנשים ש"חיפשו" אותי כמזוהה בפשטות עם מעמד העובדים. ובכן, אינני מזוהה בפשטות עם מעמד העובדים - אני מזוהה בהחלט עם העבודה עצמה. כמו שאני משפיל את עצמי ומכריז על עצמי כאנגוס, כמנליק, כמתווך, כמכשיר - כך אני רואה את הפועל כמכשיר חברתי.

כל עירוב של מחשבה אידיאולוגית עם עבודה מכשילה אותה ומבזבזת אנרגיה. הבזבוז האנושי הרב ביותר נמצא במקום שבו הנקיון והדיוק חשובים ביותר: במחשבה על העבודה. העבודה מקבילה בסך-הכל ליכולת החשיבה: כמו שאדם אומר שהוא **חושב** ואת יכולת החשיבה לא ניתן לכמת, כך אדם אומר שהוא **עובד** וכמות העבודה היא דבר משני. צרכי הקיום הביאו לכמות העבודה הנכונה ביותר, ואילו האידיאולוגיות של מעמד הפועלים וההומניזם הורידו את כמות העבודה האנושית ואת כבודה לאפס. הכניעות והכפיפות לעבודה, התלכדותו של האדם עם המכונה עד להפיכתם לאחד - זאת התאחדות אצילה כהתאחדות האדם עם השינה והזריחה ועם ארוחותיו; כהתאחדות האדם עם האשה ועם המוות. אין חסות בעבודה, כשם שאין לאדם חסות בכל שאר הוויותיו. כל אידיאולוגיה אנושית, כל מחשבה פוליטית, נתנו כביכול לאדם את ברירת אי-העובדה, את ההרגשה כאילו בכוחו לעבוד פחות ולקבל יותר. משום כך הוצאתי את עצמי מן החשיבה הפוליטית. ויכוח אפשרי בין חשיבה פוליטית אחת לשנייה, לא בין חשיבה פוליטית לחשיבה א-פוליטית. חשיבה א-פוליטית היתה עשויה להיות בת-ויכוח רק עם חשיבה א-פוליטית; אך כזאת קיימת רק אחת - ולכן לא ייתכן כאן ויכוח.

הטקסיות סביב העבודה, כמו הטקסיות סביב האמנות, מתחילה ברגע שהעובד נעשה חשוב מן העבודה, שהצייר נעשה חשוב מן הציור. ואכן, כך חושבים השותפים לטקסים אלה. אלא שכאן מופיע "פרדוקס הסחורה": כשם שאדם חושב בהתאם ליכולתו וצייר מצייר בהתאם ליכולתו, כך אדם **עובד** לפי יכולתו - אלא שאצל מעמד הפועלים היכולת נמדדת אחרת. אם מקבלים כנורמה שאדם חושב ואמן יוצר לפי מירב יכולתו, הרי התמורה לעבודת הפועל היא לא לפי רמת יכולתו המרבית, אלא תמורה על נכונותו לעבוד "משהו" כדי לקיים את משפחתו, כמין מס לאנושות או לחברה שהוא חי בה. לכן גם לא אוהבים את מי שעובד מעל לנורמה מסוימת - וזו נקבעת בישיבות ועד. התוצאה היא, שאם יש לך אדם שכל רצונו לעבוד בכנות והרבה כדי להביא לילדיו יותר אוכל וחינוך יותר טוב, הוועד אומר לו: אביא לך כל מה שאתה רוצה, גם ללא מאמץ ועבודה. וזה סילוף מושג העבודה כפי שאני תופס אותו - כצורך אנושי בסיסי, כמו הצורך של האמן ליצור, שגם אותו אין להגביל ב"נורמות".

אורי ליפשיץ